

בן סורר ומורה פרק שמיני סנהדרין

עין משפט נר מצוה

רצ פפא אמר. הא דקתמי אמותו יש לה קנס צמפותה קאמר דצת קנסא נמי היא ולהליה לא ניתן דהא אינה מקפדת: **אזי אמר.** לעולם צאנסה וכגון דיכול המזיל להזיל צאחד מאצביו של זה שלא ניתן להורגו מעתה ור' יונתן בן שאול היא: **ויכול.** הנודק או הרואהו להזיל צאחד מאצביו ולא הזיל אלף צנפשו נהרג עליו: **צמלות צמפיה.** שהוא מתכוין להרוג את חבירו והכה את האשה הכתוב מדבר: **דפיסי ואס אסון יהיה.** ואלו לא מתכוין להרוג דשוגג הוא אמאי מקטייל אלף לאו ש"מ צמטכין וסתם רוצח ניתן להזילו צנפשו כדאמרין לעיל [עג].

רודף היה טהייה מתכוין ואס"ה כתיב דלס לא יהיה אסון שאין כלן חיוב מיתה ענוש יענש דמי ולדות: אי אמרס צשלמא וכו'. כגון שיכול הרואה להזיל צאחד מאצביו דהוא לא ניתן להורגו הלכך אין כלן מיתה ויענש: **אלא אי אמרס וכו'.** אמאי יענש הלא רודף הוא וניתן להזיל צנפשו: **דילמא טהייה יכא.** להכי מטיל ואס"ה ל דלכיא ל ד מיתה משום דמיתה לזה ותשלומין לזה המיתה והתשלומין אינן צאין לו ע"י אדם אחד שהמיתה צאה עליו צשזיל חבירו טהיה מריבי עמו והתשלומין צבעל האשה הן דלמיניס דעלמא הוא הלכך לא דלמינר מתשלומין דהאי משום חיוב מיתה דמיחייב צלייך: **לא טהא.** אס היה כאלן חיוב מיתה אין חילוק להתייב תשלומין בין שהמיתה צאה עליו צשזיל ענגל התשלומין בין שצאה עליו צשזיל אחר פטור: **מחייב צנפשו הוא.** צנדיפה וז שהרי ניתן להזיל צנפשו ואס"ג דלמא הללו של שאר כל אדם הן דמיתה לזה ותשלומין לזה פטור: **ורודף טהיה רודף.** אחר חבירו להורגו וזה רודף אחריו להזילו ושיצר את הכלים וכו': **סבר לה כצובה.** צעזכות כוכבים דעונשים מן הדין והדר יליך צצת צחלוט חלוט מעבודת כוכבים מחלליה מות יומת (שמות ל) ומורעץ לא תתן להצביר למותן ולא תחלל (ויקרא יח) **נאזו.** סס האיש יעצור **ואל ירג.** ומי צהסי ולא שימות צהס: **חוז מעצורו כוכבים וכו'.** לקמן יליך לה: **צפרהסיא.** לקמן [ע"ג] מפרש כמה צפרהסיא: **לא תחללו.** צפרהסיא איכא חלוט הסס זרכין לקדש את הסס וזה ונקדשתי ומרין נפשו על אהצת אינור: **ואהבס אה"ס אלהיך.** משמע שלא תמירנו צעזכות כוכבים: **לכך נאמר וכו'.** כלומר תהא אהצתו חציבה לך יומר מכל החציב לך: **מה רוצח ירג ואל יעצור.** ואס אמר לו הוי רוצח והרוג את הנפש ואס לאו הרני הורגך ירג ואל יעצור: **צבא הוא.** שלא מנתה נפש חבירו דליכא תמתי צבוד נשמה ועצירה מפני נפשו דליכא אלף חלא צבוד נשמה והוא לא יעצור דכי אמר רחמנא לעצור על המלות משום ומי צהס משום דיקרה צעניו נשמה של ישראל והכא גזי רוצח כיון דסוף סוף איכא איבוד נשמה למה יהא מותר לעצור מן יודע שנפשו צביבה ליצורו יומר מנפש חבירו הלכך דנמקס לויולו לא ניתן לדחות: **מרי דוראי.** אדון עירי ונכרי הוא: **מאי חוסי דדמא יודך סומק טפי.** מי יודע טהיאל דמך חציב ונחלא לויולך יומר מדס חציבך הלכך אין כאלן לומר ומי צהס ולא שימות צהס על הרציה: **ואפילו מזה ירג ואל יעצור.** פלס ירגילו העוצדי כוכבים להצכות לך: **לא ניתן דבר המלך לדחות שזיה על הרציה:**

תורה אור השלם

- וכי יצבו אנשים ונגפו אישה קרה ויצאו ידדיה ולא יקרה אסון ענוש יענש כאשר ישרת עליו בעל האשה ויפן בעל: **פליגי:** שמתו כאב ויאם אינו יקרה והתורה נפש תחת נפש: שבות כב
- ושמרתם את השבת כי קדש הוא לכם ויחזקתו מות יומת כי כל העשה בה מלאכה וגברתה הפשע יהיה מקרב עמיה: שבות לא יד
- ומה עשה לא יד להעביר למלך ואל תחלל את שם אלהיך אני יהי:
- ושמרתם את חקתי ואת משפטי אשר יצוה אתם האדם ויד בקה אני יהי: ויקרא יח ה
- ולא תחללו את שם קדשי ונקדשתי בתוך בני ישראל אני יהי: מקדשכם: ויקרא כב לב
- ואהבת את אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מארך: דברים ו ה
- ולנער לא תצוהו דבר אין לנער חטא מתן פי כאשר יקום איש על רעהו וירצחו ונפש בן הדבר הזה: דברים כב כ

שלא יהא ממונו חביב עליו.

דמניתן להזילו צנפשו כל שכן לניתן צממונו: **קסבר** עונשין מן הדין. לא דמי לעונשין מן הדין דלפליגו צה אזי ורצא לקמן צב' הנשרפין (ד' עו). כדפרשיט צפרק ד' מיתות (ד' עג: ד"ה שהסא) והא דלפליטריכא לעיל חד למעוטי עבודת כוכבים היינו נמי למאלן דלמר עונשין ומ"ד אין עונשין הוה משני חד למעוטי צהמה דדמי לעריות ואלדך איירי דכתיב ענר כתיב נמי נערה: פאילו

אפיילו

אלא אי אמרת יכול להזיל צנפשו היכי משכחת לה דיענש דילמא שאני הכא דמיתה לזה ותשלומין לזה (ה) לא שנא ר' אמר רבא רודף שהיה רודף אחר חבירו ושיצר את הכלים בין של נרדף ובין של כל אדם פטור מאי טעמא מתחייב צנפשו הוא ונרדף ששיצר את הכלים של רודף פטור של כל אדם חייב של רודף פטור שלא יהא ממונו חביב עליו מגופו של כל אדם חייב שמציל עצמו בממונו חבירו ורודף שהיה רודף אחר רודף להזילו ושיצר את הכלים בין של נרדף בין של כל אדם פטור ולא מן הדין שאם אי אתה אומר כן נמצא אין לך כל אדם שמציל את חבירו מיד הרודף: אבל הרודף אחר בהמה: תניא רשב"י אומר העובד עבודת כוכבים ניתן להזילו צנפשו נמי ניתן להזילו וניתן להזילו צנפשו פגם גבוה לא כל שכן וכו' עונשין מן הדין קא סבר עונשין מן הדין תניא רבי אלעזר ברבי שמעון אומר המחלל את השבת ניתן להזילו צנפשו סבר לה כאבוב דאמר עונשין מן הדין ואתיא שבת³ בחילול⁴ חילול מעבודת כוכבים א"ר יוחנן משום ר"ש בן יהוצדק נימנו וגמרו בעליית בית נתוזה בלוד הכל עבירות שבתורה אם אומרין לאדם עבור ואל תהרג יעבור ואל יהרג חוץ מעבודת כוכבים וגילוי עריות ושפיכות דמים ועבודת כוכבים לא והא תניא א"ר ישמעאל מנין שאם אמרו לו לאדם עבור עבודת כוכבים ואל תהרג מנין שיעבור ואל יהרג ת"ל⁵ ויהיה בהם ולא שימות בהם יכול אפילו צפרהסיא תלמוד לומר ולא תחללו את שם קדשי ונקדשתי אינור דאמר ר"א א"ר דתניא ר"א אומר ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מארך אם נאמר בכל נפשך אם יש לך אדם שגופו חביב עליו מממונו ובכל מארך אם נאמר בכל נפשך ואם יש לך אדם שצממונו חביב עליו מגופו לך נאמר בכל מארך גילוי עריות ושפיכות דמים דרבי דתניא ר"א אומר וכו' כי כאשר יקום איש על רעהו וירצחו נפש כן הדבר הזה וכו' מה למדנו מרוצח מעתה הרי זה בא ללמד ונמצא למד מקיש רוצח לנערה המאורסה מה נערה המאורסה ניתן להזילו צנפשו אף רוצח ניתן להזילו צנפשו ומקיש נערה המאורסה לרוצח מה רוצח יהרג ואל יעבור אף נערה המאורסה תהרג ואל תעבור רוצח גופיה מנא לן סברא הוא דההוא דאתא לקמיה דרבה ואמר ליה אמר לי מרי דוראי זיל קטליה לפלגיא ואי לא קטלינא לך אמר ליה לקטלך ולא תיקטול מי יומר דדמא דידך סומק טפי דילמא דמא דהוא גברא סומק טפי כי אתא רב דימי א"ר יוחנן לא שנו אלא שלא בשעת גזרת המלכות והאבל בשעת גזרת המלכות אפי' מצוה קלה יהרג ואל יעבור כי אתא רבין א"ר יוחנן אפי' שלא בשעת גזרת מלכות למה אמרו אלא צבינעא אבל צפרהסיא אפי' מצוה קלה יהרג ואל יעבור מאי מצוה קלה אמר רבא רב רב צחק אמר רב אפילו

נה א מיי פ"א מהל' רוצח הלכה יי סגג לאון קסא טו"ע ח"מ ט"י טכא סק"ג א: נב ב מיי פ"ח מהל' חובל ומיק הלכה יי סגג עשין ע טו"ע ח"מ סימן טפ טפי"ג א: [גמי] שם הל' ג': ד [מיי] שם הל' י': נב ה ר ז ח מיי פ"ה מהל' יסורי המורה הלכה א ב ג סגג עשין ע טו"ע ח"מ א: סק"ג טפ"ג א:

מוסף רש"י

ויכול להזילו. ויכול הנודק להזיל עצמו, באחד מאצביו. של רודף כגון לקטע נבל, ולא הזיל. אלף הכנו (לעיל ב). במצות שבמיתה הכתוב מדרב. טהיה מתכוין להרוג את חבירו (לקמן עט). וכניין בחובות ג. דכתיב ואם אסון יהיה. שמהם השנה. ונתת נפש תחת נפש. וז"ל שאלה שאלה מתכוין אלף לחבירו, ואשמעין מתכוין להרוג את זה והרג את זה מיצי (כחובות ג. וכניין לקמן ע"ט). מחייב צנפשו הוא. צנדיפה וזי אפילו אין הורג, דמן ואלו ימט להזיל צנפשו הרודף אחר חבירו להגרו, ומנאל פשלומין וחיוב מיתה צאין כאלה (ב"ש ק"ח). ובי עונשין מן הדין. מדין ק"י, דיי ממונות ומלות טעה והלכות עבודת ופסולי קדשים אהה למד מק"י, אלל לא אחיות ועונשין (תריגה יא). צפרהסיא. יש חילול ששה, ציולא לחון ולמדין ממנו חלל נקדשתי (שם ע"ג ב). למה נאמר בכל מארך. יאמר הציב שצב וכל עין שאמרי חציב (יומא פב). וכניין פסחים כה). לכך נאמר בכל מארך. מן החציב עליך (ברכות סא). לפי שפעמיים שיה חציב ופעמים שזת חציב, לכן הולדכו ספיקו לומר אהוב את בורכך יומר מן החציב (פסחים כה). בי כאשר יקום. צנעה המאורסה כתיב (יומא פב). וכו' מה למדנו מרוצח. קלן לפטור את האנס, דקאמרי טיה קלח צין לנערה מנא מות כי כאשר יקום איש, דשמעני כי חיוי דהמס לאנס פטור הכי נמי פטורה (לעיל עג). שהיא נמשפט היולא כן משפטו הדבר הזה (יומא פב). והלא פירש צה לאנס פטור דכתיבי ולנערה לא טעשה דכר (פסחים כה). הרי זה בא ללמד ונמצא למד. חלל משמע שיה על הנערה ומנאל שמתכנן כאן לנמדו הימנה, כלומר מנאל חף למד, דשמעני מלי אחיני איתקוש ותרויחו ילי מרדכי (לעיל עג). והכי קאמר כהונא צנעה שצין ש"ן, כמו (טעמיה דר) והיה כעס כהק, ולא נאמר והיה הטס ככסין (פסחים כה). מה נערה המאורסה. ניתן רכות לרואה שהוא

גילוי הש"ס

גמ' יעבור ואל יתיר חוין. עיי סוטה י ע"ב טו"כ ד"ה טט:

הגהות הב"ח

(א) גמ' ותשלומין לזה י"ב עיי לעיל דף ט ע"ב זב"ק דף ט ע"א צבוס: (ב) חוב ד"ה קסבר וכו' כדמפרש צפרק ארבע מיתות:

רודף אחריו שיוצאה ממנו צנפשו של רודף, כדכתיב ואין מושיע לו, הא אס יס מושיע לך והוא יוכל אפילו צנפשו ירגנו (שם וימא פב). מה רוצח ירג ואל יעבור. אל אמר לו הרוג חבירך ואל יצור חבירו, ירג ואל יעבור עבירה זו (וכניין פסחים שם). אף נערה המאורסה. אס יאמריו בעל לרוקסו חבירך או חוביך, ירג ואל יעבור, אלף היא חיה מצויה למסור את נפשה דהא אינה טעה כלום דקרקע עלום בעלמא היא, והכיה לדבא אחר (יומא שם). ושפיכות דמים גופיה מנאל. דייהרג ואל יעבור (שם פב). מרי דוראי. מושל עירי (פסחים שם) שלמון כל שפכ שאר דר סס (יומא שם). דורא. כפרי (קדושין שם). מי יומר דרמא דידך סומק טפי. כלומר מה דעתך למשרי מילתא משום ומי צהס ולא שימות צהס, טעמא על דכר לפי שחציבה נפשו של ישראל לפני המקום יומר את המלות. אמר הקב"ה הטבל המלוה ויחיה זה, אלף עשיו שיש כאלן ישראל והגרו והמלוה צבילה, למה ייעב צעני המקוס לעצור על המלות, למה יהיה דמך חציב עליו יומר מדס חציבך ישראל (וכניין פסחים שם) מי יאמר שנפשך חציבה לפני המקוס יומר מל זה, דילמא של זה חציבה טפי עליו ומנאל עבירה נעשים ונפש אצודה (פסחים שם).